

Наукова бібліотека
Одеського університету
Ім. І. І. Мечникова

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

ЗА НАУКОВІ КАДРИ

ОРГАН ПАРТКОМУ, РЕКТОРАТУ, ПРОФКОМІВ ТА КОМІТЕТУ ЛКСМУ ОДЕСЬКОГО ОРДЕНА
ТРУДОВОГО ЧЕРВОНОГО ПРАПОРА ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Видається з 1933 р.

№ 29 (1642).

26 ВЕРЕСНЯ 1986 РОКУ. Ціна 2 коп.

Читайте в номері:

* 1 жовтня — початок нового навчального року в системі політичної освіти. Не повторяти помилок минулого. — 1 стор.

* В центрі уваги — лінгвістика тексту. (Підсумки Все-союзної наради мовознавців в Одесі). — 3 стор.

* Робітники УЕМ ставлять проблеми. Хто їх буде вирішувати? — 1—2 стор.

* Університетський комсомол: з чого починати перебудову в ідеологічній роботі? — 2 стор.

* Студент на практиці у школі. Як народжується розчарування професією. — 2 стор.

Рішення XXVII з'їзду КПРС — в життя!

Систему політичної освіти в університеті — на рівень сучасних вимог

1 жовтня — початок навчального року в системі політичної і економічної освіти. Особливістю цього року є те, що він починається у відповідальний період розвитку нашого суспільства. Керуючись рішеннями XXVII з'їзду КПРС, партія, радянський народ широким фронтом ведуть роботу по реалізації генеральної лінії на прискорення соціально-економічного розвитку в країні.

Завдання марксистсько-ленінської освіти визначені у постанові ЦК КПРС «Про організацію політичної і економічної освіти трудящих в 1986/87 навчальному році» і викладені в газеті «Правда» від 15 і 29 серпня цього року. Перша із особливостей майбутньої роботи — повне підпорядкування змісту всього навчання поглибленому вивченню матеріалів XXVII з'їзду КПРС. Друга — поступовий перехід до системи політичної освіти, яка б відповідала духу і вимогам XXVII з'їзду КПРС. В новому навчальному році рекомендується проводити експерименти з апробації сучасних підходів до організації політичної освіти, пошук оптимальних структур навчання на рівні кожного трудового колективу.

Структура політичного навчання університету постійно удосконалюється. В цьому навчальному році будуть працювати 19 філософських (методологічних) семінарів, 33 теоретичних семінара, школа молодого комуніста, дві школи наукового комунізму, школи для моряків НДС, школи комсомольського навчання. 10 комуністів будуть навчатись в університеті марксистсько-ленінським курсом, 60 — за індивідуальними планами. Крім цього, співробітники і робітники університету будуть підвищувати свій ідейно-політичний рівень в двох народних університетах і в лекторії економічних знань.

Ця структура буде уточнюватись і вдосконалюватись в ході роботи, буде вестись пошук оптимальних форм політичного навчання комуністів і безпартійних.

22 вересня в університеті

відбувся День пропагандиста. В партійному комітеті зібрались керівники, консультанти семінарів і шкіль університету. Як відомо, за підсумками минулого навчального року 24 пропагандиста були нагороджені грамотами. 13-ти оголошено подяку наказом по університету. Всім їм була надана можливість здійснити одноденну екскурсію в місто Севастополь. Разом з тим, слід відзначити, що лише невелика частина нагороджених взяла участь в цій екскурсії. Можливо, запропонована форма заохочення не була достатньо оптимальною і зручною. Зараз з'явилася можливість виділити для пропагандистів 5 комплектів літературного додатку до журналу «Огонек». Партком вирішив надати право розподілу підписки між кращими пропагандистами партбюро факультетів і підрозділів. Кандидатури 6 керівників і консультантів методологічних семінарів (В. М. Адам'яна, І. П. Зелінського, М. Є. Раковського, В. Г. Пиндемухи, Г. А. Полікарпова, А. А. Птащенко) представлені парткомом для нагородження грамотами вищих партійних комітетів.

Перед пропагандистами лекцію з проблеми методики проведення першого заняття на тему «XII п'ятирічка — п'ятирічка докорінного перелому в соціально-економічному розвитку країни» прочитав завідувач кафедрою політекономії проф. О. Г. Лобунець.

Увага учасників Дня пропагандиста була зосереджена на завданнях нового навчального року, на проблемах і недолгах. В ряді семінарів

і шкіл ще недостатня дисципліна і активність слухачів. Деякі заняття проводяться нецікаво. Слабо застосовуються в деяких семінарах активні форми занять, дискусії, технічні засоби пропаганди. Іноді, наприклад, окремі теоретичні семінари працівників геолого-географічного факультету перетворювались в лекції чи навіть політінформації. Не на всіх методологічних і теоретичних семінарах задовільно ведеться індивідуальне планування роботи слухачів. Все це на низькому рівні виконавча дисципліна ряду відповідальних за роботу партійного навчання факультетських парторганізацій, наприклад, юридичного факультету.

На нараді керівників і консультантів філософських (методологічних) семінарів були розглянуті підсумки минулого навчального року, у тому числі і за результатами вивчення суспільної думки слухачів, яке проводилось на більшості семінарів під час підсумкових занять.

На думку 80—90 процентів слухачів, заняття семінарів були цікавими, допомагають підвищенню методологічного рівня навчального процесу.

На закінчення вважаю за необхідне поздоровити керівників семінарів і шкіл, консультантів з початком навчального року в системі політичної освіти, подякувати пропагандистам за їх нелегкий, але почесний труд і висловити впевненість в тому, що партійна організація університету зробить все необхідне для перебудови системи марксистсько-ленінської освіти у відповідності з вимогами XXVII з'їзду КПРС.

О. ЧАЙКОВСЬКИЙ,
член парткому,
кандидат
філософських наук,
доцент.

УКАЗ ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ СРСР

ПРО НАГОРОДЖЕННЯ ОРДЕНАМИ І МЕДАЛЯМИ СРСР ПРАЦІВНИКІВ ВИЩИХ І СЕРЕДНІХ СПЕЦІАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МІНІСТЕРСТВА ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВИТИ СРСР.

За досягнуті успіхи у виконанні завдань одинадцятої п'ятирічки по підготовці спеціалістів для народного господарства нагородити:

**ПО УКРАЇНСЬКІЙ РСР
ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ**

**ОРДЕНОМ
ТРУДОВОГО
ЧЕРВОНОГО ПРАПОРА**

Левченко Людмилу Андріївну — декана факультету Одеського державного університету імені І. І. Мечникова.

**ОРДЕНОМ
ДРУЖБИ НАРОДІВ**

Кухаренко Валерію Андріївну — професора Одеського державного університету імені І. І. Мечникова.

**ОРДЕНОМ
«ЗНАК ПОШАНИ»**

Гандирук Ніну Григорівну — доцента Одеського державного університету імені І. І. Мечникова.

**ОРДЕНОМ
ТРУДОВОЇ СЛАВИ
ІІІ СТУПЕНЯ**

Прохоренка Анатолія Тимофійовича — муляра - обли-

цювальника Одеського державного університету імені І. І. Мечникова.

**МЕДАЛЛЮ
«ЗА ТРУДОВУ ДОБЛЕСТЬ»**

Ващенко Віктора Петровича — декана факультету Одеського державного університету імені І. І. Мечникова, доцента.

Полосу Олександра Івановича — доцента Одеського державного університету імені І. І. Мечникова.

**МЕДАЛЛЮ
«ЗА ТРУДОВУ ВІДЗНАКУ»**

Бозіну Валентину Опанасівну — навчального майстра Одеського державного університету імені І. І. Мечникова.

Копейку Кузьму Михайловича — доцента Одеського державного університету імені І. І. Мечникова.

**Голова Президії
Верховної Ради СРСР
А. ГРОМИКО.**

**Секретар Президії
Верховної Ради СРСР
Т. МЕНТЕШАШВІЛІ.**

Москва, Кремль,
20 серпня 1986 р.

Партком, ректорат, профкоми і комітет ЛКСМ сердечно поздоровляють нагороджених і зичать їм нових успіхів у справі підготовки висококваліфікованих спеціалістів для народного господарства.

Життя трудового колективу

ЯК ВЕЛИТЬ РОБІТНИЧА СОВІСТЬ

З ранку в цехах учбово-експериментальних майстерень університету кипить робота. Минули ті часи, коли на розкачку тратились дорожочинні хвилини.

Директор майстерень Микола Ілліч Абрамов на питання

«Що нового?» з посмішкою відповідає: «Дух новий, бойовий настрій у колективу, а це — вірна запорука того, що справи наші підуть на краще».

Заходимо в приміщення, в якому обладнана Ленінська кімната.

— Тепер буде де зібратися на збори, заняття, а то й просто відпочити, почитати свіжу газету.

На моє бажання поговорити з людьми пропонує зайти в будь-який цех. Заходимо в

найближчий. Над якоюсь спорудою зігнулись двоє. Сліпуче полум'я електрозварки висвітлює обличчя молодого робітника. Газозварник Анатолій Орешко нагадує студента-першокурсника. Проте виробничий стаж у нього вже солідний — в 1975 році закінчив Одеський автодорожний технікум. Поруч з ним голова профбюро УЕМ ветеран праці Леонід Якович Бараниця, токар

6 розряду. А втім, якщо бути точним, то в трудовій книжці Леоніда Яковича, трудовий стаж якого 45 років, значиться безліч спеціальностей: фрезерувальник, слюсар, стругальник...

Мова зайшла про життя-буття. У Анатолія — нащо молодий, а вже двоє дітей, двох з половиною і п'яти років.

[Закінчення на 2-ій стор.]

ЯК ВЕЛИТЬ РОБІТНИЧА СОВІСТЬ

(Закінчення.
Початок на 1-й стор.)

Якось невимушено торкнулись проблем виховання людської совісті.

— З великим інтересом слідував за поїздкою Михайла Сергійовича Горбачова в Краснодарський і Ставропольський край, — говорить Леонід Якович. — Знову Генеральний секретар ЦК КПРС зосередив нашу увагу на таких простих істинах, як необхідність чесно трудитися, бо саме в цьому — русійна сила прискорення. І з ним неможливо не погодитися.

— А як у вас, в колективі, з проблемою совісті?

Анатолій: Після виходу указу Верховної Ради СРСР справи з дисципліною значно покращали. Власне кажучи, сьогодні нам вже не доводиться говорити про порушення трудової дисципліни. І цьому в значній мірі сприяли бригадний підряд, закон про трудові колективи.

— Сьогодні, — продовжує розмову Леонід Якович, — нас, робітників, турбують інші проблеми. І інтерес до них свідчить про зростаючу свідомість робітників.

Ми, наприклад, вже не бажемо миритися з поверховим ставленням до ідеї бригадного підряду. Звичайно, покарання карбованцем — річ необхідна, бо соціальна справедливість не припускає зрівнялівки. В той же час у нас в колективі відсутні такі стиму-

ли, як заохочення карбованцем.

Майстерні мають непогані заощадження, проте весь річний прибуток перераховується в держбюджет. Отже, дирекція майстерень позбавлена можливості заохочувати найбільш старанних робітників. Ось і виходить, що кваліфіковані спеціалісти, інколи справжні умільці, які на крупному виробництві могли б непогано заробляти, змушені залишатися у нас, бо їм подобається їх робота. Хіба це справедливо?

А візьміть, приміром, виконання майстернями замовлень з госпдоговірної тематики. Коли йде розподіл премій, про спеціалістів УЕМ чомусь забувають. Хіба вони не вносять свою частку в якісне виконання госпдоговірних тем?

— Хотів би сказати ось про що, — додає Анатолій. — Радіоелектронний цех наших майстерень перевели в підвальні приміщення на вулицю Островідова. Але протягом трьох років там не можуть об'єднати ні душової, ні туалету. Соромно говорити, але так про людей не піклуються.

— Ось такі справи, — закінчує Леонід Якович. — Завтра у нас звітно-виборні профспілкові збори і про всі ці проблеми будемо говорити гостро і принципово.

Я вірю, що так воно і буде. Проте вважаю, що профком і адміністрація університету теж повинні сказати своє слово з цього приводу.

Н. АНАНЬЄВ.

XX з'їзд ВЛКСМ: перебудова

ЛАМАТИ СТЕРЕОТИПИ

Нещодавно проведена звітно-виборна кампанія в комсомольських організаціях перших курсів підтвердила необхідність суворої і вимогливої оцінки недоробок і в ідеологічній, і в політико-масовій роботі. Особливе значення у зв'язку з цим має планування ідеологічної роботи на перших курсах, оскільки тут ідеологічний актив може повною мірою врахувати як недоліки, так і накопичений позитивний досвід старших курсів.

Що стоїть на порядку денному?

По-перше, пошук невикористаних внутрішніх резервів нашої ідеологічної і політико-масової роботи. Партком і комітет комсомолу ОДУ вже вживає заходів до перебудови системи політичного інформування. Загально визнано, що в традиційній формі політінформація себе вичерпала. Повторення штампів, а часто і прос-

то читання вголос матеріалів з газет не відповідає потребам сьогодення. Тому нам необхідна інша політінформація — вдумлива, така, що «провокує» дискусії, пробуджує активність комсомольців і підвищує внаслідок цього їх ідейно-політичний рівень. Важелі такої перебудови є. Це — планування тематики політінформації, з врахуванням їх актуальності і інтересів молоді. А також ретельна підготовка політінформаторів, турбота про їх професійний рівень, організація дискусій і обговорення найбільш гострих проблем, в тому числі з участю іноземних студентів на вивочних годинах при активній ролі наставників.

Велику допомогу у вирішенні цих питань можуть надати факультет суспільних професій, деканат по роботі з іноземними студентами, кафедри суспільних наук, наукові сту-

дентські гуртки з суспільних наук.

По-друге, назріла перебудова структури ідеологічної і політико-виховної роботи нашої комсомольської організації. Необхідно розв'язати ініціативу факультетських курсових і групових політсекторів. Нам потрібен сміливий новаторський підхід до завдань ідеологічної роботи, рішуча відмова від застарілих форм і методів, які не сприймаються комсомольцями 80-х років. Гнучкість планування такої роботи неможлива без ініціативи і більшої самостійності на рівні факультетів, курсів, груп.

Треба шукати і сміливіше експериментувати. Без цього не можна уявити таку живу і творчу справу, якою є ідеологічна робота з молоддю.

П. РАЙНОВ,
заст. секретаря комітету комсомолу ОДУ з ідеологічної роботи.

Друзья!

1 ноября сего года команду КВН ОГУ ожидает первый рыцарский турнир на Центральном телевидении. Студенты, ассистенты, доценты, аспиранты, докторанты, лаборанты — все, все, все!!! Клуб джельтменов ОГУ ждет ваших остроумных взносов в Копилку Веселых Находок («КВН»).

по адресам:
— студклуб ОГУ
— комитет комсомолу ОГУ.

Один з трьох мільйонів бідняків США. Не маючи притулку, юнак змушений проводити ночі де доведеться, навіть на парковій лавці. Фото Є. ШЕЛЬНОВОЇ. ТАРС.

Школа-університет-школа

ПРАКТИКА В ПТУ

Група студентів-фізиків проходить практику в ПТУ № 1 міста Одеси.

— Коли при розподілі місць педпрактики нам запропонували профтехучилище, першою реакцією було — відмовитися. Але коли я познайомилась з учнями ПТУ, вони мені сподобалися. У фізичний кабінет підлітки приходять після занять, вештаються тут до 6-ї години. Іноді щось роблять, а частіше — просто приходять поговорити, поспілкуватися. З групою у мене встановилися хороші стосунки. Але, на жаль, це не розповсюджується поки що на ставлення до предмету. Тільки кілька чоловік, які хочуть вчитися, а вірніше, звикли сумлінно і відповідально ставитися до всього, чим вони займаються, — вчать фізику. Решта вважає, що їм фізика не потрібна, оскільки вони прийшли в училище одержати робітничу спеціальність.

Наталка Чепок, студентка V курсу фізфаку підкорює своєю відвертістю і критичним ставленням до себе. Ми розмовляємо після проведеного нею уроку фізики в групі фрезерувальників. Це був її третій урок, і провела вона його досить впевнено.

— На дошці іще одна помилка. Хто нам допоможе? Потім рішення втерпи, і кожен повинен був записати його в зошит самостійно, по пам'яті. Правда, писали не всі. Хтось робив вигляд, що пише. А один просто сидів за чистим столом, а на столі поруч лежала закрита сумка. Кожен раз, коли Наталка просила його витягти зошит, він відкривав сумку, щось перебирив в середині, але нічого не виймав. Так задумливо він і просидів весь урок. Знайшовся ще один «незадоволений». Своє незадоволення писати він пояснював відсутністю чистого аркушу: «виривати аркуші з зошитів нам не дозволяють». Звичайно, з демонстративною відмовою підлітків працювати на уроці Наталка не впоралась. Тут, ясна річ, потрібен великий досвід, але

відчувалося, що у практикантки є контакт з учнями, і досягається він багато в чому дякуючи її природним педагогічним здібностям.

Вчитель фізики Микола Миколайович Палтишев впевнений, що Наталка і ще деякі практикантки можуть стати в майбутньому хорошими вчителями. А ось з думкою Наталки про те, що в профтехучилищі фізику вчать одиниці, а решті вона не потрібна, і заставити їх вчитися неможливо, Микола Миколайович категорично не згоден. Він спростовує цю розхожу думку власною педагогічною діяльністю. Цій проблемі присвячена і остання стаття М. М. Палтишева в серпневому номері журналу «Профтехобразование». 16 років викладає Микола Миколайович фізику в профтехучилищі № 1. Прийшов сюди по закінченні технологічного інституту і зрозумів, що викладачеві ПТУ треба не просто знати спеціальність, але й бути педагогом. Заочно закінчив педагогічний інститут, і всі ці роки багато часу і сили віддає удосконаленню методик викладання фізики в ПТУ. М. М. Палтишев розробив систему поетапного викладання фізики, яка одержала премію Академії педагогічних наук СРСР, готує підручник фізики для середніх ПТУ. Він автор ряду статей про проблеми викладання в ПТУ (журнал «Профтехобразование» № 5, 1976 рік; № 11, 1985 рік; № 3, 1986 рік; «Учительская газета», 8 жовтня 1985 року та ін). В цих публікаціях проводиться ідея викладання фізики як предмету, що дає не тільки природничі, але й світоглядні знання. На уроках фізики Микола Миколайович використовує музику, художнє слово, та й в методику викладання програмного матеріалу він вніс чимало нового.

Але ж працює вчитель з підлітками, які приходять після 8 класу, часом не лише з су-

мнівними знаннями, але і з нелегкою долею, з важкими характеристиками. Якою ж копійкою повинна бути повсякденна робота з класом, щоб учні змогли повірити в себе, в свої здібності. І в керівництві практикантами у Миколи Миколайовича свій власний, підказаний життям стиль. Він зразу залучає студентів до різноманітної роботи.

Якщо б всі студенти, — говорить Микола Миколайович, в обов'язковому порядку проходили практику в піонерських таборах, у них були б прекрасні навички вільного спілкування з дітьми. А це так важливо для якісної організації уроку.

Цю думку досвідченого педагога слід враховувати в організації безперервної практики, що впроваджується в університеті. Але і спеціальна підготовка студентів-фізиків теж повинна бути кращою. Так вважає Валентин Степанович Бабінчук, університетський керівник педпрактики.

Наталка цілком згодна з ним: «Загальну фізику ми до V-го курсу забуваємо. Єдиний предмет, який допомагає підготуватися до педпрактики — це методика викладання. У нас її добре читає Лідія Антонівна Зайчук. Але одна пара в тиждень — це абсолютна недостатність». На запитання, чи допомогли їй в проведеному уроці вивчення педагогіки і психології, заперечливо хитає головою.

— Ми ведемо уроки — хто як може, вчимося у Миколи Миколайовича.

...І знову урок в кабінеті фізики. Він проходить підпашиний щебет. В добре обладнаному кабінеті серед стелі з апаратурою встановлена клітка з птахами. До пташиного співу на уроках фізики учні вже звикли. Звикають і до практикантів, які вчать разом з ними.

Б. ВЕРНИКОВА.

ДАВАЙТЕ ПОМІРКУЄМО РАЗОМ

Педагогічний загін «Товариш» був організований два роки тому для роботи з підлітками, які стоять на обліку в інспекції у справах неповнолітніх Центрального району. Зараз в нашому загоні 10 чоловік. Це студенти II, III і IV курсів мехмату.

Роботу з підлітками ми починаємо з вивчення їх особистих справ. Важливо з самого початку підібрати підлітку такого наставника, щоб їх спілкування було невимушеним і приносило взаємну користь. Враховуємо і побажання самих студентів — який вік їх більш за все приваблює, з ким особисто вони бажали б потоваришувати. Члени педагогічного загону не ведуть боротьбу з трудними підлітками, які іноді називають цю роботу, а прагнуть допомогти їм зрозуміти навколишній світ і визначити своє ставлення до нього.

Олеся Князькіна, наприклад, зуміла знайти підхід до свого підопічного. Вона неодноразово була в школі-інтернаті, де вчився Олександр Тикан, поговорила з його ровесниками відносно того, що не можна насміхатися з його недоліків. Дівчина постійно була у курсі всіх справ Олександра, а він, в свою чергу, переконався, що знайшов в ній однодумця, людину, котра завжди готова прийти на допомогу.

А ось інший приклад. На обліку в інспекції стояв хлопчик, який проводив небезпечні експерименти з вибуховими речовинами. Його наставниця

Оля Шмагіна, порадившись з інспектором, вирішила, що це просто дитина, схильна до захоплення. І поставила питання про його зняття з обліку. Проте влітку проти хлопця була порушена карна справа. Ясно, що Оля не досить добре вивчила свого підопічного і не зуміла відвернути його від тяжких проступків.

Вже два роки працюють в загоні Ірина Мессель, Наталя Бугайова, Тетяна Соколова. Їх підшефні досягли вісімнадцятирічного віку і вже зняті з обліку, а студентки працюють з новими підлітками.

Робота в загоні нелегка, зате будь-які конкретні наслідки приносять велике задоволення. Допомогти тому, хто оступився, стати хорошою людиною — чи може бути щось більш благородніше за цю справу.

Нам відомо, що такий же загін працює і на історичному факультеті. Чому б нам не зібратися, обмінятися досвідом, обговорити спільні проблеми. Значну допомогу надає нам в роботі інспектор у справах неповнолітніх Людмила Андріївна Корюкова. Хотілося б, щоб університетські викладачі, особливо з кафедри психології, теж зацікавились нашою роботою. В якій формі це краще зробити, давайте поміркуємо разом.

Л. СИЛКІНА,
командир загону
«Товариш»,
студентка V курсу
мехмату.

Два матеріали на одну тему: залучення студентів-старшокурсників до навчальної і виховної роботи.

Серйозні проблеми порушують студенти: вони явно незадоволені рівнем своєї психолого-педагогічної підготовки в університеті. І це викликає стурбованість. Редакція сподівається, що викладачі кафедр педагогіки і психології конкретно відгукнуться на поставлені в публікаціях питання.

ЯКБИ АРИСТОТЕЛЬ ЖИВ В ОДЕСІ

Це сталося в п'ятницю, 19 вересня 1986 року. Для прискіпливих може повідомити і час, правда, приблизний — між 8.00 і 9.30 мск. А сталося ось що. Поки на 29 трамваї добирались до Чорноморки, ті, хто вдягнулися по-літньому, довірившись відчуттям попереднього дня, гірко про це пошкодували: під свинцевими хмарами, що неждано насунулися з боку моря, настав жахливий холод. Подумалось: не до стилістики. Однак, гості, на відміну від меланхолічно настроєних одеситів, жартували: щось бог розгнівався. Мабуть, чимось допекла йому ваша кафедра атеїзму. Хтось з гостей намагався заспокоїти організаторів наради, посилаючись на висловлення Аристотеля про те, що природа безцінно нічого не робить.

Раптом подумалось, а чи немає у безсмертного висловлювань з проблем стилістики? Цікаво, що б він сказав, якби опинився зараз серед учасників наради в особі завідувача кафедрою англійської лексикології і стилістики Одеського держуніверситету. Вечері, гортаючи довідкову літературу, я натрапив на досить цікаві вислови достойного учня Платона. Ось тільки деякі з них: «...достоїнство стилю полягає в ясності: доказом цього служить те, що раз мова неясна, вона не досягне своєї мети». І ще: «...надто блискучий стиль робить непомітними як характерні, так і думки».

Хто наважиться після цього заперечувати, що основи науки про стилістику тексту (а саме ця проблема стояла в центрі уваги учасників спеціальної наради по лінгвістиці цілого тексту) були закладені Аристотелем понад 2000 років тому?

ЗАБУДЕМО ПРО БЛИСКУЧИЙ СТИЛЬ...

Напевне немає більш цікавого заняття, ніж опівночі гортати нашвидку списані сторінки записника, на яких зафіксовані побіжні, без турботи про стиль, а тому безпосередні, щирі враження про події, а головне — про людей. Найперше враження — приємне здивування. Замість педантичних і зарозумілих схоластів навколо були дотепні і веселі, товариські і іронічні люди, які вмюють над усе цінувати взаєморозуміння, невимушеність і здатність у безвихідних ситуаціях знаходити забавний смисл речей.

«Самі цікаві і самі веселі люди — це ми!». Так жартуєма відреномендувалася група гостей, серед яких виявились: Адам Євгенович Супрун, завідувач кафедрою загального мовознавства Білоруського державного університету, доктор філологічних наук (Мінськ); Олександр Давидович Швейцер, професор, доктор філологічних наук з Інституту мовознавства АН СРСР (Москва); Володимир Ілліч Жельвіс, доцент кафедри англійської філології з Ярославського педінституту (він займається емотивними факторами тексту); Георгій Сергійович Кличков, професор з Московського обласного педагогічного інституту ім. Н. К. Крупської; доцент цього ж інституту Ірина Ізосімівна Шустилова; Володимир Ілліч Карасик (зав. кафедрою другої іноземної мови з Волгоградського педінституту). Розмови підтримували охоче. Всім було що сказати.

ДУМКА АВТОРИТЕТНИХ ОСІВ

— Сьогоднішня погода, — посміхається Георгій Сергійович Кличков, — настроює на діловий тон. Загальне враження про нараду? Прекрасне!

— Була дуже жвава дискусія, яка дала змогу з'ясу-

вати багато питань, — додає Володимир Ілліч Карасик. А Володимир Ілліч Жельвіс уточнив: з професійної точки зору враження справді блискуче. Важко собі уявити більш сприятливу можливість зустрітись з колегами, які працюють над близькою тематикою.

успіх подальшого розвитку теорії тексту йому бачиться у вільному пошуці різноманітних способів організації тексту.

Про текст як реальний мовний об'єкт, про природу тексту в залежності від його форми говорив професор Марк Якович Блох. Значну

поворотом в бік розширення інтересів до соціального контексту мови.

Дві тенденції — диференціація і інтеграція панують і в лінгвістиці. Життєвою необхідністю мотивоване виникнення соціолінгвістики, психолінгвістики, а останнім часом — лінгвокраїнознав-

на розвиток мови ні в якому разі не усуває внутрішньої логіки розвитку самої мови.

При тлумаченні цих проблем лінгвісти в різних країнах пропонували різні концепції. Не вдаючись до вульгаризації, слід визнати, що питання про те, що є первинним, а що вторинним в розвитку мови, повинно бути темою добросовісної дискусії. Найкращий спосіб довести свою правоту — це одержати конкретні переконливі результати.

Зараз це важливо не лише стосовно природничих наук. Мовознавство також повинно мати прикладну мету — тобто ефективно працювати на суспільство.

— Олександр Давидовичу, з Вашого дозволу, останнє питання. Сьогодні, коли в лінгвістиці, судячи з усього, підвищена увага приділяється слову, що Ви можете сказати стосовно такого процесу, як іноземні запозичення?

— Іноземні запозичення — природний процес, який з врахуванням тенденцій розвитку світового суспільства переживає бум в позитивному розумінні цього слова. З цим процесом неможливо боротися. Його треба розумно використовувати в інтересах суспільства. Решта — справа лінгвістики, внутрішнього розвитку національної мови.

МАРГІНАЛІЇ

Всесоюзна нарада, яку, виходячи з її представницького характеру, з упевненістю можна назвати конференцією, закінчилась. Однак процес осмислення всього, що було сказано і почуто на цій нараді, продовжується. І це не дивно, адже її учасники і справді отримали великий заряд «лінгвістичної бадьорості».

Багато теплих слів — і справедливо — було сказано на адресу оргкомітету наради. І все ж ми порушили б знамениті одеські традиції, якби не сказали про наші власні слабкості. Оцінемо делікатність гостей. Але якщо чесно, то мені, наприклад, було соромно і незручно за свій університет, тому що учасники наради в день її закінчення довелося тремтіти від холоду у відкритому літньому кінотеатрі «а ля сарай», в темноті якого над головою президії тьмяно блимали дві неонові лампи (дивуюсь, як доповідачі розрізняли написане). Складності з розміщенням, складності з транспортом... І з цим зіткнулись не тільки лінгвісти. От і напрацюється думка: а чому, власне, науковець, у якого в період симпозиума достатньо своїх суто професійних турбот, повинен особисто займатись і проблемами побутового влаштування гостей аж до «вїбвання» розкладушок і наволочок. Чи не прийшов час створити в університеті ефективну групу сервісу по технічній організації такого роду заходів (підготовка приміщень для конференції, зустріч, розміщення і провіди гостей, організація культурної програми тощо).

І останнє. Потік розмов про перебудову вищої освіти наростає. Але в цілі, в повсякденному житті це так далеко до перебудови реальної. Ті ж наукові конференції і симпозиуми: хто б відповів на питання — чому на них не присутні студенти хоча б старших курсів? Хіба форуми високого наукового рівня — не кращий спосіб залучення студентської молоді до науки? Питання, питання, питання... Давайте почнемо відповідати на них справами.

М. ЩЕРБАНЬ

Редакція «ЗНК» вдячна оргкомітету Всесоюзної наради «Лінгвістика цілого тексту» і особисто доценту О. А. Мартинюк за практичну допомогу в підготовці цього матеріалу.

СПОЧАТКУ БУЛО СЛОВО

З 14 по 19 вересня ц. р. за ініціативою Інституту мовознавства АН СРСР і Одеського держуніверситету на базі спортивного табору «Чорноморка» вперше була проведена Всесоюзна нарада «Лінгвістика цілого тексту». В нараді взяли участь 178 чоловік. З них 112 з 34 міст 6 союзних республік, в тому числі із Москви, Ленінграда, Києва, Мінська, Ашхабада, Ташкента, Кишинєва, Воронежа, Пермі, Ужгорода, Чернівців та ін.

За 5 днів наради заслухано 28 доповідей і 25 повідомлень з проблем семантики і граматики тексту, прагматики і стилістики тексту, перекладу і психолінгвістики.

З основними доповідями виступили професори Ю. М. Скребньов, М. Я. Блох, А. Є. Супрун, Г. С. Кличков, О. Д. Швейцер, В. М. Телія, Е. С. Азнаурова, О. І. Чередищенко, Ф. А. Літвін, Б. І. Шаховський.

Активну участь у нараді взяли молоді дослідники, які подали зрілі наукові роботи.

На знімку: зліва направо — учасники наради доктор філологічних наук, професор Інституту мовознавства АН СРСР О. Д. Швейцер; професор, зав. кафедрою Орловського педінституту Ф. А. Літвін; професор, зав. кафедрою Мінського інституту іноземних мов Г. П. Клименко; доктор філологічних наук, професор, зав. кафедрою загального мовознавства Білоруського держуніверситету ім. Леніна А. Є. Супрун.

Фото О. ВОЛОДИМИРСЬКОГО.

— Не буде перебільшенням сказати, — продовжував Г. С. Кличков, — що нинішня нарада в Одесі є не тільки чудовою школою для стилістів, але стане своєрідною віхою в розвитку лінгвістики 90-х років. Слід відзначити, що нині радянська лінгвістика займає на всіх напрямках авангардні позиції. Характерним для сучасної лінгвістики є швидка змінність концепцій. З'являється безліч ідей, методів. І в центрі уваги всіх лінгвістів виявляється слово.

Бурхливий розвиток теорії цілого тексту дає змогу чекати появи нових побудов в майбутньому. Приємно відзначити, що в розвитку теорії цілого тексту значний внесок зробила одеська школа стилістики.

КОНСПЕКТИВНО ПРО СЕРІОЗНЕ

Якщо вам, людині, далекий від лінгвістики, справді було цікаво слухати сугобо спеціальні мовознавчі доповіді, тоді організатори конференції можуть бути задоволені результатами своїх чималих зусиль. Першим на заключному засіданні виступив Адам Євгенович Супрун, який докладно виклав свої погляди на проблеми психолінгвістики тексту. Він був критично настроєний відносно багатьох сучасних лінгвістичних концепцій і побудов. На його думку, передчасно давати остаточне визначення поняттю «лексична структура тексту» на тій підставі, що точно ще не встановлені параметри організації лексичної системи мови.

Цікаві думки вченого про асоціативний характер лексики, лексичне багатство текстів, можливості визначення лексичного багатства. На завершення Адам Євгенович Супрун відзначив, що

частину своєї доповіді він присвятив проблемам емотивного змісту тексту.

Не у всьому безперечним здався учасникам наради виступ професора Георгія Сергійовича Кличкова. З виникненням у 70-і роки теорії тексту, вважає він, мова як творчий процес була поновлена в основних своїх правах. З того часу в теорії тексту йде безперервна боротьба двох тенденцій: пошуку структурної ніші і творчого (психічного) начала.

В розвитку сучасної лінгвістики вчений вбачає теоретичний хаос, який часом ускладнює процес вивчення мови. Не нав'язуючи своєї думки присутнім, вчений виклав власну концепцію ознак і введених ним принципів лінгвістичних досліджень.

ЗАКОНИ РОЗВИТКУ МОВИ ДИКТУЄ ЖИТТЯ

переконаний професор Швейцер. Олександр Давидович відомий в країні і за її межами як автор численних серйозних досліджень в галузі соціолінгвістики, який він присвятив багато років творчій праці. Професор люб'язно погодився дати інтерв'ю для «ЗНК».

— Олександр Давидовичу, чи можна, виходячи з характеру розвитку всесвітнього суспільства, стверджувати, що лінгвістика стає все більше соціальною в тому розумінні, що вона більш енергійно і чуливо реагує на найменші соціальні зміни?

— Був час, коли лінгвістика активно утверджувала свій авторитет і в окремі моменти залишалася «рідчо в собі», тобто була самодовільною системою. Однак, в останні 10 років лінгвістика характеризується помітним

Розвиток на стиці різних спеціалізацій і напрямів характерний для мовознавства так само, як і для інших сучасних наук.

— Чи не веде синтез, інтеграція різних лінгвістичних напрямків до усунення протиріч як неминучих факторів будь-якого розвитку?

— Без протиріч не може бути розвитку. Це однаковою мірою стосується і мови як засобу людського спілкування. Але треба справді визнати, що інтеграція лінгвістичних напрямків якоюсь мірою сприяє зняттю цих протиріч. Згадайте бар'єр, який існував до недавнього часу між синтаксисом і семантикою. А сьогодні синтаксис і семантика — основа для зближення.

Більш того, вивчення мови в її розвитку нерідко приводить до несподіваних варіантів. Візьміть, наприклад, логічний напрямок в мові, який виник в результаті творчої взаємодії мовознавства і логіки.

Мовознавці все частіше використовують сучасну логіку, в тому числі основу на ЕОМ.

— Олександр Давидовичу, чи вичерпала себе соціолінгвістика, і які перспективи її розвитку?

— Соціолінгвістика як намагання виявити роль мови в суспільному розвитку існує давно. Для сучасного її рівня найбільш характерним є перш за все задоволення потреб суспільства. Сьогодні, як ніколи, загострені соціальні потреби мови.

Це особливо показово для країн, що розвиваються, в яких намагання якомога швидше покінчити з наслідками колонізації в економіці, політиці і культурі супроводжуються відповідними змінами в мові. До цього додає, що соціальний вплив

Свято молодості і краси

НАУЖКОВА

Грація...

СПОРТ... МИСТЕЦТВО...

значив, що в Одеському держуніверситеті існують славетні спортивні традиції. Фізкультура і спорт завжди були помічниками студентів у навчанні, залучилися до спорту і фізичної досконалості — одне з головних завдань першокурсників.

Змагання проводились на всіх спортмайданчиках стадіону. Великий інтерес викликали змагання по перетягуванню каната. Переможцями тут стали юристи, на другому місці — філологи. 260 дівчат змагались з волейболу, найбільшими були хіміки. З баскетболу перше місце посіли юристи.

В футбольному турнірі переможцями стали історики. Почесне друге місце вибороли філологи.

Сеанс одночасної гри в шашки дав майстер спорту СРСР В. Сандлер. У сеансі взяли участь 18 студентів, але

переміг лише один — студент фізфаку Т. Денисенко. Переможцем турніру з настільного тенісу став студент геолого-географічного факультету М. Яковець.

Легкоатлетичну естафету 4x100 виграла студенти ГФФ.

І ЗНОВУ ПЕРШІ

На стенді ОдВО пройшли змагання із стендовою стрільби в яких взяли участь 25 колективів міської ради Українського товариства мисливців і рибалок. Понад 60 чоловік вели боротьбу за почесний трофей — перехідний кубок. У пертій боротьбі, як і в попередні 2 роки, перше місце посіла команда ОДУ, яка була нагороджена перехідним кубком. Друге місце завоював колектив «Чорноморгідробуду», на третьому місці — колектив найбільшого заводу.

Прошли змагання і з особистої першості. Чемпіоном став Олександр Полунін (завод «Пресмаш»), друге місце за Г. Аркушеном (ІДІ «Шторм»), на третьому місці В. Коваленко («Чорноморгідробуд»).

І. КАПУСТІН, майстер стадіону ОДУ.

Жвавий, веселий, захоплюючий вечір, присвячений Дню першокурсника, відбувся 21 вересня на Пролетарському бульварі. Завдо до початку концерту в Новому актовому залі зібралось сотні студентів, багато з яких самі брали участь у виступах. Перед дебютом першокурсники явно хвилювались, адже на цій сцені їм доводилося виступати вперше. Але ось закінчені останні приготування, і під гучні оплески залу на сцену виходять перші учасники концерту — рок-група «Дизайн». Їх ліричні, дуже мелодійні пісні мали великий успіх у слухачів, ще не знайомих з цим ансамблем. Після кожної з пісень зал вибухав оплесками. Блискучим виступом порадувала всіх студентка мехмату Сусанна Віноградова, солістка хору української пісні. Її гучний, сильний, що називається «оперний» голос зачарував зал, який не чекав побачити перед собою таку талановиту виконавицю.

Дуже сподобався виступ танцювального ансамблю «Арабески», який виконав під чудову музику Олексія Рибникова дуєт Тереси і Хоакіна з рок-опери «Зоря і смерть Хоакіна Мурьети», і веселі запальні «Чарльстон» і «Ах, ці дуєти».

Ансамбль публіцистичної пісні «Май», який народився всього півтора року тому, став справжнім відкриттям для слухачів в той вечір. Недарма саме він був удостоєний головного призу глядацьких симпатій — великого святкового торта.

Святковий концерт удався на славу. З найкращого боку показали себе першокурсники. Але, на жаль, з 9 факультетів ОДУ виступали представники тільки трьох: біологічного, геолого-географічного і хімічного. Решта факультетів чомусь не вважала за потрібне підготуватись і взяти участь в концертній програмі.

На мій погляд, найкраще виступили біологи, цікавим був і виступ геолого-географічного факультету. А ось підготовка номерів хімічного факультету мала бути кращою. Але жюри розподілило міста інакше.

За підсумками конкурсу перше місце посів геолого-географічний, друге — хімічний і третє — біологічний факультет.

Що ж, ми будемо чекати цінних і дотепних виступів представників інших факультетів і сподіваємось, що це будуть зустрічі з талановитими юнаками і дівчатами.

І. КУЗНЕЦОВА.

Прапор змагань піднято.

21 ВЕРЕСНЯ НА СТАДІОНІ УНІВЕРСИТЕТУ ВІДБУЛОСЬ ТРАДИЦІЙНЕ СПОРТИВНЕ СВЯТО ПЕРШОКУРСНИКІВ. В ЗМАГАННІ ПО ПЕРЕТЯГУВАННЮ КАНАТА, З ВОЛЕЙБОЛУ, БАСКЕТБОЛУ, ФУТБОЛУ, ШАШКАХ, НАСТІЛЬНОГО ТЕНІСУ, ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ ВЗЯЛИ УЧАСТЬ ПОНАД 350 ПЕРШОКУРСНИКІВ.

Свято відкрив проректор ОДУ Л. О. Ануфрієв. Він від-

Естафета — це спритність.

Нумо, братці, взяти...

Футбол — моя любов.

Миттєвість перемоги.

Фоторепортаж І. МОСКАЛЕНКА.

ПИШІТЬ НАМ:

270000, Одеса-Центр, вул. Петра Великого, 2, держуніверситет, редакція газети «За наукові кадри».

ЗАХОДЬТЕ:

Одеса, вул. Петра Великого, 2, 3-й поверх, кімната 86.

ДЗВОНІТЬ:

тел. 23-84-13.

Редактор М. ЩЕРБАНЬ.